

ราชบัณฑิตยสภา

การสร้างความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

หนังสือเนื่องในการประชุมวิชาการราชบัณฑิตสัญจร ประจำปี ๒๕๖๑
สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา
เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑
ณ ห้องราชา ๒ โรงแรมปรินซ์พาเลซ กรุงเทพฯ

การสร้างความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

หนังสือเนื่องในการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสภา ประจำปี ๒๕๖๑
สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา

จัดพิมพ์โดย
สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
ราชบัณฑิตยสภา

สนามเสือป่า ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๖๖-๗๐ โทรสาร ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๘๑
<http://www.royin.go.th>, E-mail: ripub@royin.go.th

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

การสร้างความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ๒๕๖๑.
๔๐ หน้า.

๑. ความเสมอภาค. I. ชื่อเรื่อง.

305.5

ISBN 978-616-389-066-5

พิมพ์ที่ : หจก.อรุณการพิมพ์

๔๕๗/๖-๗ ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๒๘๒-๖๐๓๓-๔ โทรสาร ๐-๒๒๘๐-๒๑๘๗-๘

โครงการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสถาน ประจำปี ๒๕๖๑ สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

เรื่อง

การสร้างความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

วันพุธที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

ณ ห้องราชา ๒ โรงแรมปรีณซ์พาลเอส

ชั้น ๑๑ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

๑. หลักการและเหตุผล

ความต่างกัน ความไม่เสมอภาค หรือความไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างปัจเจกบุคคล ระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างประเทศ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งมีหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เกิดเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำที่สะสมมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในประเทศไทยที่การกระจายรายได้ของประชาชนมีช่องว่างเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าตัวเลขอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ จะอยู่ในระดับที่สูงขึ้นก็ตาม แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังประสบกับปัญหาความยากจน เพื่อสร้างสังคมที่มีความมั่นคงไปพร้อมกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความอยู่ดีกินดี มีสิทธิและเสรีภาพ มีค่าครองชีพที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และที่สำคัญคือ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

ประกอบกับตามพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๘ กำหนดให้สำนักงานราชบัณฑิตยสถานมีอำนาจหน้าที่ในมาตรา ๘ (๑) คือ “ค้นคว้า วิจัย และบำรุงสรรพวิชา แล้วนำผลงานที่ได้สร้างสรรค์ออกเผยแพร่งให้เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน” และใน (๒) “ติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสานงานทางวิชาการกับองค์การปราชญ์และสถาบันทางวิชาการอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งใน (๓) ยัง “ให้ความเห็น คำแนะนำ และคำปรึกษาทางวิชาการแก่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี” ส่วนใน (๖) ได้ “ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำพจนานุกรม สารานุกรม อักษรานุกรม อนุกรมวิชาการ การบัญญัติศัพท์วิชาการสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วิชาการภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย และงานวิชาการอื่น ๆ” ซึ่งเป็นที่ยอมรับในมาตรฐานและใช้กันแพร่หลายตลอดมา เพื่อส่งเสริมให้ภารกิจดังกล่าวมีประสิทธิภาพผลกว้างขวางมากขึ้น สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน จึงเห็นสมควรให้มีการจัดงานโครงการราชบัณฑิตยสถาน ประจำปี ๒๕๖๑ เรื่อง **การสร้างความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม**

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อนำเสนอผลงานการศึกษาวิจัยของราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกในรูปแบบคณะกรรมการที่ปรึกษา ที่จะเป็นประโยชน์ในการปฏิรูปประเทศไทยทั้งในระดับมหภาค (Macro) และระดับจุลภาค (Micro)

๒.๒ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบของราชบัณฑิตยสภา โดยเฉพาะการให้คำปรึกษาต่อการบริหารราชการแผ่นดิน

๒.๓ เพื่อจุดประกายความมุ่งมั่นในการเพิ่มศักยภาพของราชบัณฑิตยสภาในการพัฒนาประเทศ

๒.๔ เพื่อสร้างเครือข่ายวิชาการด้านการพัฒนาประเทศระหว่างราชบัณฑิตยสภา สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

๓. เป้าหมายผู้ร่วมงาน

ราชบัณฑิต ภาคีสมาชิก นักวิชาการ ข้าราชการระดับสูง และสื่อมวลชน จำนวน ๑๓๐ คน

๔. ระยะเวลาดำเนินการ

วันพุธที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๘.๓๐-๑๖.๓๐ น.

๕. ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา

๖. สถานที่

โรงแรมปรีnceพลาเซอ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

๗. งบประมาณ

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

๘. ผลผลิต

ข้อเสนอแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๙.๑ ราชบัณฑิตและภาคีสมาชิก สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง มีส่วนร่วมในการเสนอแนะร่วมอภิปราย เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสังคมไทย

๙.๒ ข้อเสนอเชิงนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ พร้อมข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิรูปประเทศไทยทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค

๙.๓ บทบาทของสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา ในการทำหน้าที่ให้ความเห็น คำแนะนำ และคำปรึกษาแก่รัฐบาล ในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปประเทศไทย

กำหนดการ

- ๘.๓๐-๙.๐๐ น. ลงทะเบียน
- ๙.๐๐-๙.๔๕ น. พิธีเปิดการประชุม
ศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ สุขสำราญ
ประธานสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง กล่าวรายงาน
นายสุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวเปิดงาน
ปาฐกถาพิเศษ โดย นายสุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
เรื่อง “นโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
ในสังคม”
- ๙.๔๕-๑๐.๐๐ น. พักรับประทานอาหารว่าง
- ๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น. การอภิปรายเรื่อง
“ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม”
วิทยากร
ศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์
ศาสตราจารย์สุกัญญา สุตบรรทัด
ศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ
วิทยากรผู้ดำเนินรายการ
ศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ สุขสำราญ
- ๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. เสวนาวิชาการ : แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
เรื่อง “ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม”
วิทยากรผู้ดำเนินรายการ
ศาสตราจารย์ ดร.ผลิน ภู่อรุญ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทีศนา แคมมณี
ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ปั่นเหน่งเพ็ชร์
- ๑๖.๐๐-๑๖.๓๐ น. สรุปผลการประชุม และพิธีปิดการประชุม

บทสรุป บทวิเคราะห์ และบทสังเคราะห์

ผลการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสถาน ประจำปี ๒๕๖๑
เรื่อง การสร้างความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

บทสรุป

จากสังคมที่ละเลยการกระจายโอกาสอย่างทั่วถึงมาเป็นเวลานาน นำมาซึ่งความแตกต่างทางเศรษฐกิจและทางสังคมในมิติสำคัญหลายด้าน เช่น การศึกษา คุณภาพพื้นฐานของชีวิต การเข้าถึงโอกาส ที่นำมาซึ่งความแตกต่างทางรายได้ที่ห่างกันมากยิ่งขึ้น ที่นำไปสู่วัฏจักรของปัญหาที่ถล่มทลายลงกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะขาดการเข้าใจปัญหาที่แท้จริง จึงทำให้ในอดีตที่ผ่านมาเป็นการแก้ปัญหาแบบเฉพาะหน้าเป็นส่วนใหญ่ ที่มากกว่านั้นคือ แนวทางการแก้ปัญหากลับใช้วิธีการ มาตรการ ในระบบเดิมที่พิสูจน์แล้วว่า กลไกแบบเดิม ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการแก้ปัญหา

ผลการประชุมจึงนำเสนอให้ใช้ระบบใหม่ที่ใช้กลไกของรัฐเข้าแก้ปัญหาที่ตรงจุด คือ การกระจายโอกาสสู่ภูมิภาคโดยเฉพาะชนบทในทุกมิติ เช่น การศึกษา การพึ่งตนเองได้ จาก การมีความรู้ ความสามารถ ทำกินบนที่ดินของตนเองที่ไม่ใช่การช่วยเหลือ แต่บ่มเพาะ ให้แข็งแกร่งในบริบทของเขา โดยไม่ต้องเทียบเคียงกับชุมชนอื่น ๆ เพราะความพึงพอใจ มีแตกต่างกันได้ ไม่ใช่ความเหลื่อมล้ำที่ส่วนกลางยึดเยียดให้ ทั้งนี้ กระทำผ่านระบบภาษีที่มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บและการเก็บภาษีจากผู้มีทรัพย์สินจำนวนมาก ที่สมควรกระจายสู่ผู้อื่นที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินของประเทศเช่นกัน โดยต้องส่งเสริมความเข้มแข็งในการดูแลชุมชนของตนเองผ่าน อบต. ที่ต้องมีหลักคิดการพัฒนาบนความพอดี ความพอเพียง ในบริบทของท้องถิ่น บนความภาคภูมิใจของตนและท้องถิ่นตน จัดการศึกษาอบรมบนวิถีชีวิตที่พึ่งตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ มีการเติบโตทางเศรษฐกิจภายในที่นำมาซึ่งความยั่งยืน โดยมีการพัฒนาการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลที่เน้นความรู้ทันสมัย การเข้าถึงสื่อที่ดี การสร้างสื่อเพื่อการเรียนรู้ พัฒนาในบริบทที่มีความเป็นสากล บนพื้นฐานของมรดกความคิดของตนเอง

บทวิเคราะห์

ปัญหาที่สะสมมานาน เพราะสังคมเพิกเฉย (social ignorance) จากการที่คนส่วนใหญ่ ใช้เวลามากกับการทำงานเพื่อความอยู่รอดในแต่ละวันในทุก ๆ ระดับชั้น โดยไม่รู้ว่าทั้งหมด

กำลังเดินอยู่ใน “ท่อ” ที่กำลังนำทุกคนไปสู่ความล้มเหลว ตกต่ำ ทั้ง ๆ ที่ทุกคนมีความขยันขันแข็ง แต่กลับเป็นความขยันที่ไม่มี การ “ขยับ” ความคิด ในบริบท ขยันมากแต่อยู่กับที่ (active inertia)

ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงต้องขยับ “หลักคิด” คนไทยทั้งหมดเสียใหม่ว่า หากปล่อยให้ต่างคนต่างเดินแล้ว ความแตกต่างที่มากเกินไปจะทำให้ร้ายสังคมเรา ซึ่งแน่นอนว่าจะส่งผลทางลบต่อทุกคน ถึงเวลาแล้วที่ต้องพัฒนาให้สังคมเฉลียวฉลาด (social intelligence) มากขึ้น และตระหนักว่า ถ้า “เราก้าวเดินไปด้วยกัน เราจะไปได้ไกล” ดังนั้น คนรวยต้องมาช่วยคนชั้นกลางและคนจนมากขึ้น ผ่านการจ่ายภาษี การให้โอกาส การจ้างงานที่เน้นการพัฒนาบุคคลมากกว่าจ้างมาทำงาน คนชั้นกลางต้องสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตบนความพอดี พัฒนาตนเอง ทำให้องค์กรที่ทำงานอยู่พัฒนาความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก และช่วยพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีหลักคิด (logic) ในการสร้างและพัฒนาตนเอง มีการกำหนดกิจกรรมที่ให้โอกาสผู้ที่ขาดโอกาสพัฒนาสร้างสรรค์ตนเองได้ การส่งต่อโอกาสที่ตั้งอยู่บนความตระหนักว่าทุกอย่างของสังคมไทยนั้นต่างมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (inter-relationship) อย่างมีนัยสำคัญ การสร้างจิตสำนึกในเรื่องนี้ควรกระทำผ่านหลักสูตรการศึกษาที่มีการปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ โดยควรเป็นหลักสูตรที่พัฒนาตามความต้องการและบริบททางภูมิภาค นั้น ๆ “คุณค่าของความเป็นมนุษย์ไม่ได้อยู่ที่การเรียนจบปริญญาแล้วออกมาเป็นนอตเป็นตะปูในรายการผลิตของโรงงานที่มีต่างชาติเป็นเจ้าของเท่านั้น” คุณค่าของมนุษย์ คือ การที่มีคนไทยที่มีโอกาสในการทำงานในสิ่งที่ตนเองรัก มีความเชี่ยวชาญ มีอิสรภาพในการใช้ชีวิตที่สามารถมีปัจจัย ๔ ในการดำเนินชีวิต ที่มีมาตรฐานคุณภาพดีขึ้นตลอดเวลา จากการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิดของตนเอง ไม่ใช่จากการบริจาคมหรือจากการร้องขอจากผู้อื่น

การปรับ “หลักคิด” ของสังคมใหม่จึงเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่รากเหง้าได้อย่างแท้จริง

บทสังเคราะห์

หลักคิดที่คนไทยทุกคนต้องตระหนักไว้อยู่เสมอ คือ ทุกคนต้องพึ่งตนเองให้ได้อย่างเข้มแข็ง หลังจากเข้มแข็งแล้ว ต้องเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น นั่นคือ การมีจิตสำนึกและมีอุดมการณ์ในการ “อยู่เพื่อผู้อื่น” .

คำกล่าวรายงาน

ของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ
ประธานสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

กราบเรียนรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี อุปนายกราชบัณฑิตยสภา
ราชบัณฑิต ภาควิชาสังคมศาสตร์ รong เลขานุการราชบัณฑิตยสภา
และผู้มีเกียรติทุกท่าน

โครงการปฐกถาวิชาการราชบัณฑิตสัญจร สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๕ และได้ขยายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมาโดยตลอด เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ราชบัณฑิตและภาควิชาของสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และเสนอความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนสรรพวิชาให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน ตลอดจนการให้ความร่วมมือกับรัฐบาลด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ของชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศไทยต่อไป

สำนักธรรมศาสตร์และการเมืองได้ตระหนักถึงหน้าที่ในการ “ให้ความเห็น คำแนะนำ และคำปรึกษาทางวิชาการแก่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี” ในฐานะองค์การที่เป็น “ปราชญ์ของแผ่นดิน” สำนักธรรมศาสตร์และการเมืองจึงจัดการประชุมวิชาการภายใต้โครงการราชบัณฑิตยสภา เรื่อง **การสร้างความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม** ขึ้น

ในการนี้ได้รับเกียรติจาก **ฯพณฯ สุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ** รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มาเป็นประธานในการประชุมวิชาการและแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง **“นโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม”** สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

การอภิปรายทางวิชาการในวันนี้ได้เชิญราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกของสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และนิเทศศาสตร์ มาร่วมอภิปรายถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ ส่วนในช่วงบ่าย เป็นการเสวนา รับฟังความคิดเห็น และระดมสมองเพื่อหาวิธีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อร่วมกำหนดทิศทางในการปฏิรูปที่จะทำให้การขับเคลื่อนประเทศไทยมีความสอดคล้องสนับสนุนระหว่างกัน ทั้งนี้ ผลสรุปจากการเสวนาในวันนี้จะนำมาสรุปเป็น **“ข้อเสนอแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย”** ที่สามารถนำมาประกอบใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปฏิรูปประเทศไทยในอนาคตต่อไป

ขอขอบคุณ ราชบัณฑิต ภาคีสมาชิก กรรมการวิชาการ คณาจารย์ รองเลขาธิการราชบัณฑิตยสภา และผู้มีเกียรติทุกคนที่มาร่วมงานในวันนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว จึงขอความกรุณา **ฯพณฯ สุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ** ได้โปรดกล่าวเปิดงาน และแสดงปาฐกถา จักเป็นพระคุณยิ่ง ขอกราบเรียนเชิญครับ.

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง

“นโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม”

นายสุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

การสร้างความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรม ความถูกต้อง และความเท่าเทียมกัน โดยรัฐบาลจะนำกระบวนการยุติธรรมมาใช้เพื่อให้ประชาชนในชนบทสามารถเข้าถึงกลไกของรัฐได้ นอกจากนี้ รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาประเทศแบบบูรณาการ บนยุทธศาสตร์และแผนการปฏิรูปประเทศ มีวิธีและแนวทางการแก้ไขเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ทั้งยังมีแนวคิดไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องกับการลด ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคม

คำว่า “ไทยนิยม” ในที่นี้คือ ความดีงาม ประชาชนคิดดี ทำดี เพื่อสร้างสังคมที่ดี มีคุณธรรม รัฐบาลต้องการรับรู้ถึงความเดือดร้อนของประชาชน แล้วนำมาแปลงไปสู่แผนงาน และนโยบายทั้งระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น

แนวคิดไทยนิยม ยั่งยืน มี ๒ มิติ คือ

๑. มิติด้านคุณธรรม จริยธรรม คือ การสร้างสังคมที่ดีงาม ประชาชนในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรม
๒. มิติด้านความเป็นรูปธรรม คือ การพัฒนาเศรษฐกิจจากข้างล่างขึ้นข้างบน โดยการใช้เงินทุนเพื่อสร้างรายได้ สร้างอาชีพ เปลี่ยนระบบวิธีคิดให้มีแนวทางและแนวคิดที่ถูกต้องตรงกัน อีกทั้งมีวิธีการคิดและวิธีการตรวจสอบเรื่องความซื่อสัตย์ และโปร่งใสได้

แนวทางในการทำงานของรัฐบาลภายใต้แนวคิดไทยนิยม ยั่งยืน มี ๓ ระยะ ได้แก่

๑. ต้นทาง คือ ความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การทำแผนในการทำงานต่อไป
๒. กลางทาง คือ การบริหารแผนงาน ซึ่งต้องมีความโปร่งใส สุจริต และตรวจสอบได้
๓. ปลายทาง คือ ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในแต่ละระยะ

รัฐบาลตระหนักดีว่าไม่สามารถสร้างความเท่าเทียมด้านรายได้ให้เกิดขึ้นแก่ทุกคนในสังคม แต่สามารถสร้างความเท่าเทียมด้านการเข้าถึงให้ประชาชนทุกระดับ ทั้งการเข้าถึงในด้านโอกาส ความยุติธรรม และความถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้รัฐบาลนำมาเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศและการปฏิรูปประเทศ

รัฐบาลมีนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่หลากหลาย ด้วยการรับฟังข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ และจากประชาชนทั่วไป มีการนำศาสตร์พระราชา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรียังเน้นย้ำเรื่องการสร้างและการเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนภายในประเทศ โดยเฉพาะประชาชนในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงหวังว่า การประชุมครั้งนี้จะก่อให้เกิดแนวคิดใหม่อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป.

ความเป็นธรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

*ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์
ราชบัณฑิต
สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา*

๑. ความเป็นธรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานคืออะไร

ความเป็นธรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า โอกาสความเท่าเทียมในการได้รับการศึกษาหรือการเข้าโรงเรียนและความเท่าเทียมในมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาที่นักเรียนพึงได้รับ ไม่ว่านักเรียนนั้นจะเกิดหรืออาศัยอยู่ในส่วนใดของแผ่นดินไทย

๒. ความเป็นธรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำคัญอย่างไร

ผลวิจัยขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือโออีซีดี (Organization for Economic Cooperation and Development—OECD) ยืนยันชัดเจนว่า ความเป็นธรรมหรือความเท่าเทียมทางการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งระบบ โออีซีดีพบว่า ระบบการศึกษาของประเทศที่นักเรียนมีคะแนนพิซา (PISA) สูง มักเป็นประเทศที่มีความเท่าเทียมทางการศึกษาสูงหรือมีความเหลื่อมล้ำต่ำ

ทุกระบบการศึกษามีเป้าหมายในการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาหรือทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลง การกระจายทรัพยากรการเรียนรู้ที่เป็นธรรมสามารถช่วยลดอิทธิพล

ของความเหลื่อมล้ำทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่อการเรียนรู้ได้ นั่นคือ การสนับสนุนเป็นพิเศษแก่นักเรียนและโรงเรียนที่ยากจนและที่อยู่ในพื้นที่ที่ด้อยเปรียบกว่า ทั้งด้านสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ให้มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอ จะสามารถลดอิทธิพลของความเหลื่อมล้ำจากตัวแปรนี้ลงได้ (OECD : 2013)

๓. ความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เป็นธรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีอยู่จริงหรือไม่

คำตอบคือ มีอยู่จริง ประจักษ์ชัด ปราศจากข้อสงสัย โดยพิจารณาจากข้อมูลต่อไปนี้

๓.๑ ความไม่เท่าเทียมกันของภูมิหลังด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic Social and Cultural Status-ESCS) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จะเห็นได้ว่า ระบบโรงเรียนไทยมีความเหลื่อมล้ำอย่างสูงในระบบโรงเรียนต่างกลุ่ม ตัวอย่างกลุ่มโรงเรียนสาธิตมีดัชนี ESCS เท่ากับ ๐.๖๖ ในขณะที่กลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา (สพป.) มีค่าดัชนี ESCS เท่ากับ -๒.๒๔ ห่างกันถึง ๓ เท่าตัวของดัชนี (Focus ประเด็นจาก PISA ลำดับที่ ๑๐)

๓.๒ ดัชนีคุณภาพการศึกษาของจังหวัด จี. ดับเบิลยู. ฟราย (G. W. Fry, 2018) และคณะได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย พบว่า จังหวัดที่มีดัชนีคุณภาพการศึกษากลุ่มสูง ๑๐ จังหวัดและกลุ่มต่ำ ๑๐ จังหวัด มีดังนี้

ลำดับที่	กลุ่มสูง	กลุ่มต่ำ
๑	กรุงเทพมหานคร (๒๙.๔)	แม่ฮ่องสอน (-๗.๔)
๒	นนทบุรี (๒๓.๓)	หนองบัวลำพู (-๗.๐)
๓	นครปฐม (๑๐.๕)	ยะลา (-๕.๖)
๔	ภูเก็ต (๙.๑)	นราธิวาส (-๕.๔)
๕	สมุทรปราการ (๗.๑)	ตาก (-๕.๔)
๖	ชลบุรี (๕.๕)	ชัยภูมิ (-๕.๒)
๗	ปทุมธานี (๕.๒)	สระแก้ว (-๔.๙)
๘	สงขลา (๔.๖)	หนองคาย (-๔.๘)
๙	เชียงใหม่ (๒.๙)	กาฬสินธุ์ (-๔.๘)
๑๐	ตรัง (๒.๙)	อำนาจเจริญ (-๔.๗)

จะเห็นได้ว่า ความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับจังหวัดและระบบโรงเรียนเป็นจริง มีจริง ประจักษ์ชัดเจน ถ้าเราต้องการสังคมปรองดอง สมานฉันท์ เราต้องลดความเหลื่อมล้ำลงให้ได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางการศึกษาอันจะส่งผลต่อความเป็นธรรมในสังคม

๔. จะลดความเหลื่อมล้ำหรือสร้างความเป็นธรรมทางการศึกษาได้อย่างไร

๔.๑ กระบวนทัศน์ : การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพเพื่อทุกคน และทุกคนเพื่อการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ

๔.๑.๑ **ต้อง**มีความร่วมมือมากกว่าแข่งขัน การจัดการศึกษาเพื่อการแข่งขันมากกว่าความร่วมมือยิ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น การจัดการศึกษาเพื่อคนส่วนน้อยทำให้ยิ่งเหลื่อมล้ำ ดังนั้น ต้องสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพเพื่อทุกคน โดยให้โรงเรียนมีบทบาทเป็นสำคัญในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

๔.๑.๒ **ต้อง**มีความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม (Equity) เพื่อความเป็นธรรมในสังคม มิได้หมายความว่าทำให้ทรัพยากรที่เท่ากันหมด เพราะว่าการให้ที่เท่ากันไม่ได้ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม การกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม ควรทำให้นักเรียนที่เสียเปรียบมีโอกาสเท่าเทียมกับนักเรียนกลุ่มอื่น

๔.๑.๓ **ต้อง**มีความไว้วางใจกันซึ่งกันและกัน ทั้งในแนวราบและแนวตั้งในทุกเครือข่ายพันธมิตร จึงจะทำให้การศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทุกคนเป็นจริง

๔.๑.๔ **ต้อง**เชื่อความเป็นครูและผู้บริหารมีอาชีพในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพชั้นสูง

๔.๑.๕ **ต้อง**ปรับปรุงระบบต่าง ๆ ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในบางกรณีอาจต้องปฏิรูประบบใหม่ แต่ในหลายกรณีพบว่า น่าจะใช้วิธีปรับปรุงระบบให้ดีขึ้น โดยถือว่าการปรับปรุงระบบให้ดีขึ้นเป็นการทำงานตามปกติอย่างการประกันคุณภาพ

๔.๒ กลยุทธ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพเพื่อทุกคน การศึกษาที่มีคุณภาพเป็น**การลงทุน**เพื่ออนาคตของลูกหลานไทยและประเทศไทย

๔.๒.๑ กระจายอำนาจสู่โรงเรียนและจัดระบบโรงเรียนคุณภาพที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนในกำกับของรัฐ โรงเรียนพันธสัญญา โรงเรียนอิสระ โรงเรียนคุณภาพ สสวท.

School Autonomy + School Accountability → School Quality

๔.๒.๒ จัดระบบการประกันคุณภาพเพื่อผู้เรียนเป็นรายบุคคล

๔.๒.๓ กระจายทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเป็นธรรมเพื่อให้ผู้เรียนด้อยโอกาสได้มีโอกาสทัดเทียมกับผู้เรียนกลุ่มอื่น

๔.๒.๔ ผลิตครูยุคใหม่ตามปริมาณและคุณภาพที่ต้องการ โดยให้ทุนการศึกษาและประกันงานที่เหมาะสมกับคุณวุฒิให้ทุกคน ครูที่ประสบความสำเร็จและมีความสามารถสูงในการบริหารจะได้รับการเลือกสรรให้เป็นผู้บริหารโรงเรียน

๔.๒.๕ จัดระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้โดยระบบออนไลน์

๔.๒.๖ สร้างเครือข่ายและระดมสรรพกำลังเพื่อลงทุนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาประเทศ.

ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อความมั่นคงของประเทศ

รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ

ภาควิชาสังคม

สำนักบรรณศาสตร์และการเมือง ราชภัฏจันทบุรี

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นความเหลื่อมล้ำที่ร้ายแรง นำไปสู่ปัญหาและวิกฤตการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ประเทศไทยลงทุนงบประมาณทางการศึกษาสูงกว่า ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี แต่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งด้านโอกาสและคุณภาพยังมีอยู่ และมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงมากขึ้น มีเด็กยากจนที่อยู่ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑.๘ ล้านคน มีเด็กและเยาวชนมากกว่า ๖๗๐,๐๐๐ คน ที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษา ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียน ๖,๗๗๗,๕๖๕ คน (ปีการศึกษา ๒๕๖๐) มีเด็กพิการมากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ คน รวมทั้งมีเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อความล้มเหลวทางการเรียน มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมอันเนื่องมาจากปัญหาทางพัฒนาการ หรือปัญหาทางสภาพครอบครัว สภาพสังคม หรือการด้อยโอกาส อีกประมาณ ๙๐๐,๐๐๐ คน กลุ่มเด็กและเยาวชนดังกล่าว ยังเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา หรือเข้าไม่ถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดให้ตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา และได้กำหนดในมาตรา ๕๔ ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูโดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือ

กลไกทางภาษี รวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี โดยให้กองทุนมีการบริหารจัดการที่เป็นอิสระ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้ยกร่างพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และได้กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานของกองทุนให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ๗ กลุ่ม คือ เด็กปฐมวัย ในครอบครัวยากจน เด็กและเยาวชนวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา นักเรียนยากจนและด้อยโอกาสในระบบการศึกษา เยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาต่อหลังจบ ม. ๓ ประชาชนยากจนที่ต้องการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน โรงเรียนที่ดูแลเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย และครูในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งครูผู้ดูแลเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสิ้น ๔.๓ ล้านคน

ร่างพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มีสาระสำคัญ คือ

๑. มีการบริหารจัดการที่เป็นอิสระ โดยคณะกรรมการบริหารกองทุน ประกอบด้วย ประธานและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอิสระ จำนวน ๗ คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง

๒. ใช้ระบบสารสนเทศและการบูรณาการฐานข้อมูล ๔ กระทรวง เพื่อค้นหาเป้าหมายและติดตามผลการดำเนินงานเป็นรายบุคคล โดยกองทุนจะดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลเลข ๑๓ หลักของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จากฐานข้อมูลกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง

ของมนุษย์ ตั้งแต่แรกเกิด เพื่อดำเนินการช่วยเหลือ และติดตามอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

๓. ปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จากเดิม “งบประมาณ ๕๐ สตางค์สุดท้าย” เป็น “งบประมาณ ๕ บาทแรก” (เมื่อเทียบกับงบประมาณทางการศึกษา รวม ๑๐๐ บาท) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ตามแผนการใช้จ่ายเงินที่คณะกรรมการบริหารกองทุนและคณะรัฐมนตรีเห็นชอบจะเป็นหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

๔. สนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐจัดการศึกษาให้เพิ่มเติม ๒.๓ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๕๖ ของจำนวนผู้รับประโยชน์ทั้งหมด ประกอบด้วย เด็กเล็ก เด็กก่อนวัยเรียน และเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายใหม่ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่เพิ่มหน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ยังเข้าไม่ถึงระบบการศึกษา และครูอาจารย์ที่ดูแลกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้

๕. การบริหารงานที่เน้นความโปร่งใสและระบบธรรมาภิบาล มีการตรวจสอบจากคณะกรรมการตรวจสอบภายในและคณะกรรมการประเมินผลที่เป็นอิสระ รวมทั้งจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และประชาชน

๖. ดำเนินการโดยยึดหลักการความร่วมมือกับหน่วยงานจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ ที่มีภารกิจลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของกองทุนภายใน ๑๐ ปีข้างหน้า ไว้ ๖ ประการ คือ

๑. เด็กเล็กในครอบครัวยากจนได้รับการดูแล พัฒนา และการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพ เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อเป็นรากฐานสู่ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศไทย

๒. ขจัดปัญหาเด็กและเยาวชน อายุ ๓-๑๘ ปี นอกระบบการศึกษา จำนวนมากกว่า ๖๗๐,๐๐๐ คน ให้หมดไปจากประเทศไทย

๓. ขจัดปัญหาเด็กและเยาวชนวัยเรียน อายุ ๓-๑๕ ปี ที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ให้หมดไปจากประเทศไทย

6 เป้าหมายการดำเนินการของกองทุนภายใน 10 ปีข้างหน้า

1. เด็กเล็กในครอบครัวยากจนได้รับการดูแล กระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามพัฒนาการและช่วงวัยเพื่อเป็นรากฐานสู่ทรัพยากรมนุษย์ที่ดีของประเทศไทย

2. จัดปัญหาเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษา (Out-of-school Children) 670,000 คนให้หมดไปจากประเทศไทย (เด็กเยาวชนอายุ 3-18 ปี ตาม SDG4 และ รธน.2560)

3. จัดปัญหาเด็กเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา (Dropout) ให้หมดไปจากประเทศไทย (เด็กเยาวชนวัยเรียนอายุ 3-15 ปี ตาม SDG4 และ รธน.2560)

4. ลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา/อาชีวศึกษา เด็กเยาวชนจากครัวเรือนยากจนที่สุด 20% แรกมีโอกาสเรียนระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 5% เป็น 35% (เยาวชนอายุ 16-18 ปี ตาม SDG4 และ รธน.2560)

5. ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ห่างไกลและครูผู้สอนนักเรียนยากจนด้วยโอกาสได้รับการเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานครบทุกคน

6. ประกันโอกาสทางการศึกษา คุณภาพการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิต เด็กเยาวชนทุกคนที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนให้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและความถนัด (ตาม รธน.2560 ม.54) ด้วยการติดตามผ่านระบบสารสนเทศ (Longitudinal Database)

Thailand 4.0
No one left behind!

๔. ลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาหรืออุดมศึกษา โดยส่งเสริมให้เยาวชน อายุ ๑๖-๑๘ ปี จากครัวเรือนยากจนที่สุด ร้อยละ ๒๐ แรก มีโอกาสเรียนต่อระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๕ เป็นร้อยละ ๓๕

๕. ครูทุกคนที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ห่างไกลและครูผู้สอนนักเรียนยากจน ด้วยโอกาสได้รับการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

๖. ประกันโอกาสทางการศึกษา คุณภาพการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิต โดยเด็กและเยาวชนทุกคนที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพตามความถนัด ด้วยการติดตามอย่างต่อเนื่องผ่านระบบสารสนเทศ

การลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางการศึกษา ด้วยการเข้าถึงระบบการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูง ើอความหลากหลาย ความแตกต่าง และเคารพลักษณะภูมิสังคมของผู้เรียนทุกคน จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนคนไทยให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และการปฏิรูปประเทศไทยที่มุ่งหวังให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข.

ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

ศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร

ภาควิชาสังคม

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชภัฏจันทบุรี

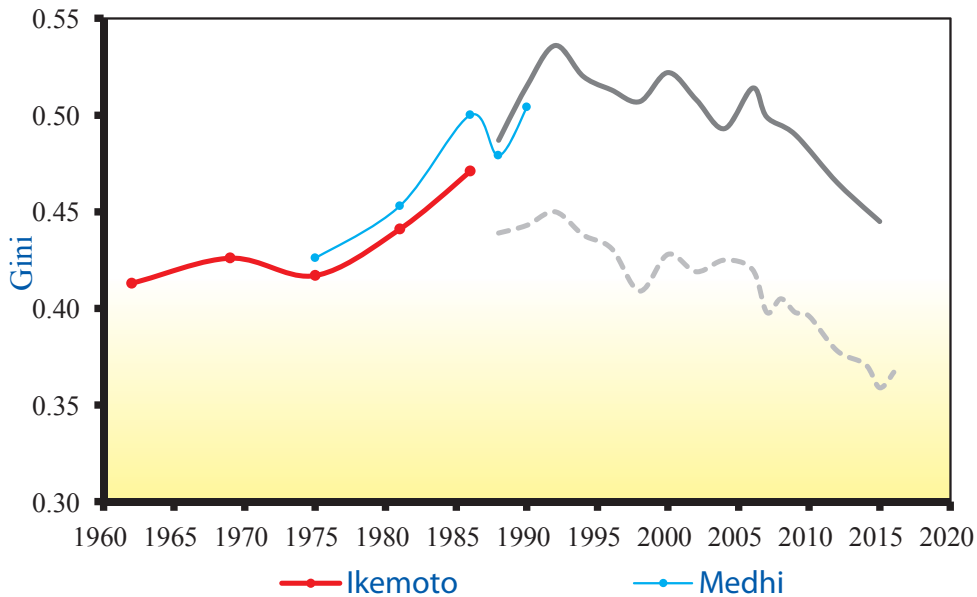
ความเหลื่อมล้ำมีหลายมิติทั้งด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ และยังมีแบบเปิดเผยหรือแอบแฝง บทความนี้จะเน้นไปที่ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเห็นได้จากความต่างด้านรายได้ ทรัพย์สิน และการเข้าถึงสวัสดิการและบริการสาธารณะ ความเหลื่อมล้ำโยงกับความรู้สึกต่อสังคม เช่น ความรู้สึกไม่แฟร์ ไม่เป็นธรรม ไม่ยุติธรรม ซึ่งมีผลเชื่อมโยงไปถึงเสถียรภาพและความเชื่อมั่นของสังคม และเนื่องจากความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจมีนัยต่อความเหลื่อมล้ำในมิติอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านการเมืองและการเลื่อนชั้นทางสังคม อีกทั้งมีผลกระทบเชื่อมโยงไปถึงการเติบโตของเศรษฐกิจ จึงเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและสำคัญยิ่ง

นักเศรษฐศาสตร์ได้คิดดัชนีเพื่อวัดความเหลื่อมล้ำของสิ่งต่าง ๆ เรียกว่าสัมประสิทธิ์จินี ตามชื่อของผู้คิด ในที่นี้จะเรียกง่าย ๆ ว่า ค่าจินี สัมประสิทธิ์จินีมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าใกล้ 0 หมายความว่าไม่มีความเหลื่อมล้ำเลย เท่าเทียมกันหมด ยิ่งค่าใกล้ 1 ยิ่งเหลื่อมล้ำมาก ค่าจินีเท่ากับ 1 แสดงระดับความเหลื่อมล้ำสูงสุด

สังคมที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำจะมีค่าจินีของรายได้อยู่ระหว่าง 0.2 ถึง 0.3 กว่า ๆ แต่ไม่ถึง 0.4 พบในประเทศแถบยุโรปเหนือและญี่ปุ่น ที่สูงกว่า 0.4 ขึ้นไป ถือว่าเริ่มเข้าสู่จุดอันตราย ประเทศที่มีค่าจินีด้านรายได้ 0.4-0.5 บ่งบอกว่ามีความเหลื่อมล้ำสูง ได้แก่ ประเทศแถบแอฟริกา ลาตินอเมริกา และเอเชีย

สำหรับประเทศไทย ค่าจีนิด้านรายได้ก่อน พ.ศ. ๒๕๒๓ ยังไม่สูงมากนัก เท่ากับ ๐.๔ กว่า ๆ แต่หลัง พ.ศ. ๒๕๒๓ ความเหลื่อมล้ำพุ่งขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงจุดสูงสุดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ ๐.๕๓๖ หลังจากนั้นแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จนมาอยู่ที่ ๐.๔๔๕ ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ (ดูเส้นหนาในแผนภาพ)

หลัง พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อมูลล่าสุดจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติบ่งบอกว่า ความเหลื่อมล้ำกำลังเพิ่มสูงขึ้นอีก โดยค่าจีนิของรายจ่ายครัวเรือน ใน พ.ศ. ๒๕๕๙ เพิ่มขึ้นจาก ๐.๓๕๗ ในปีก่อนหน้าเป็น ๐.๓๖๗ (ดูเส้นประในแผนภาพ) ซึ่งบ่งบอกว่าค่าจีนิด้านรายได้ก็จะสูงขึ้นด้วย^๑ ซึ่งเป็นเรื่องน่ากังวล เนื่องจากความเหลื่อมล้ำสูงโยงกับความไม่เป็นธรรม และทำให้เศรษฐกิจโตช้าลงได้ ดังนั้น การมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำที่เหมาะสมจึงเป็นความจำเป็น

^๑ ค่าจีนิด้านรายจ่ายครัวเรือนใน พ.ศ. ๒๕๕๙ เพิ่มขึ้นจาก ๐.๓๕๗ ในปีก่อนหน้าเป็น ๐.๓๖๗ ซึ่งมีนัยว่าค่าจีนิด้านรายได้ก็จะสูงขึ้นด้วย โดยปรกติค่าจีนิด้านรายจ่ายจะต่ำกว่าของรายได้ เพราะว่าครัวเรือนสามารถกู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายเมื่อมีรายได้ไม่พอเพียง ที่ต้องใช้ตัวเลขค่าจีนิด้านรายจ่ายหลัง พ.ศ. ๒๕๕๘ เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่คำนวณสัมประสิทธิ์จีนิด้านรายได้ทุก ๒ ปี และปีล่าสุดที่คำนวณไว้คือ พ.ศ. ๒๕๕๘ นอกจากเรื่องรายได้แล้ว ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจยังดูได้จากกรการกระจุกตัวของกรถือครองที่ดิน ทุน เงินฝากในธนาคาร ทรัพย์สินรวมสุทธิ การเข้าถึงสวัสดิการและบริการสาธารณะ ซึ่งสามารถอ่านเพิ่มเติมได้จาก ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ (๒๕๕๗) โดยเฉพาะบทที่ ๑, ๒, ๓ และ ๔; Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, ed. (2016); ผาสุก พงษ์ไพจิตร (๒๕๖๐).

เนื้อหาในส่วนต่อจากนี้ไป แบ่งออกเป็น ๕ หัวข้อด้วยกัน คือ ๑. ความเหลื่อมล้ำกับความเป็นธรรม ๒. เหตุใดความเหลื่อมล้ำจึงอาจทำให้เศรษฐกิจโตช้าลง ๓. การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาเศรษฐกิจ (หัวข้อ ๒. และ ๓. เรียบเรียงมาจากงานศึกษาจากประสบการณ์จากกลุ่มประเทศโออีซีดี) ๔. มาตรการลดความเหลื่อมล้ำที่รัฐบาลไทยทำได้ทันที และ ๕. บทสรุป

ความเหลื่อมล้ำกับความเป็นธรรม

ความต่างด้านความสามารถและโชคเฉพาะตัวมีส่วนทำให้เกิดความต่างในรายได้และทรัพย์สิน แต่ยังมีปัจจัยอื่นเบื้องหลังที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำสูงหรือต่ำด้วย เช่น โครงสร้างอำนาจ สถาบันในสังคม นโยบายของรัฐบาลทั้งในอดีตและปัจจุบัน การวิเคราะห์ว่าความเหลื่อมล้ำในสังคมหนึ่ง ๆ สูงเกินไปหรือไม่นั้น เป็นเรื่องของศิลป์มากกว่าศาสตร์ เพราะขึ้นอยู่กับว่า ผู้คนในสังคมนั้น ๆ รู้สึกอย่างไร รู้สึกว่าสังคมของเขาแฟร์ เป็นธรรม ยุติธรรมหรือไม่ ความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ทนได้หรือไม่

ระดับความเหลื่อมล้ำที่ยอมรับกันได้ในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันและเปลี่ยนแปลงได้อีกด้วย ที่สำคัญคือ เมื่อสังคมเห็นว่าความเหลื่อมล้ำสูงเกินไป และรู้สึกว่าไม่เป็นธรรม สังคมนั้นจะรู้สึกไม่เป็นสุข ขาดความรู้สึกว่าเป็นสังคมเดียวกัน และระดับที่สังคมเห็นว่าเป็ธรรมนั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้ เพราะคนรุ่นใหม่มีความคาดหวังใหม่ มีข้อมูลข่าวสารความรู้ใหม่ มีการศึกษาที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน จึงคิดแตกต่างจากคนรุ่นก่อน

เหตุใดความเหลื่อมล้ำจึงอาจทำให้เศรษฐกิจโตช้าลง

นักเศรษฐศาสตร์จำนวนมากเคยเชื่อว่าความเหลื่อมล้ำนั้นดี ช่วยให้เศรษฐกิจโตเร็ว เพราะเป็นแรงจูงใจให้คนรวยลงทุนเป็นผู้ประกอบการ^๒ แต่ขณะนี้นักเศรษฐศาสตร์กลับมีความเห็นตรงกันข้าม นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลถึง ๒ คน คือ รอเบิร์ต โซโลว์ (Robert Solow) และโยเซฟ สติกลิตซ์ (Joseph Stiglitz) บอกว่าไม่มีเหตุผลที่ความเหลื่อมล้ำทำให้เศรษฐกิจเติบโต จริง ๆ แล้วกลับเป็นอุปสรรค สร้างความแตกแยก ทำให้สังคมไร้เสถียรภาพ จนไม่สามารถกำหนดนโยบายที่เหมาะสมได้ มีงานศึกษาวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนความคิดของ ๒ คนนี้^๓

งานศึกษาของโออีซีดีเมื่อเร็ว ๆ นี้ได้ให้ความกระจ่างถึงสาเหตุที่ความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้น และผลเสียต่อเศรษฐกิจ งานนี้ครอบคลุมสมาชิกโออีซีดี ๓๕ ประเทศ โดยพบว่า ค่าจีดีพีด้าน

^๒ Kaldor (1957); Barro (2000).

^๓ ดู เช่น Ostry, A. Burg and C. G. Tsangarides (2014).

รายได้เฉลี่ยของทั้งกลุ่มเพิ่มขึ้นจาก ๐.๒๙ เป็น ๐.๓๒ ในช่วง ๒๐ ปี จากทศวรรษ ๑๙๘๐ ถึง ๒๐๐๐ และได้ประมาณการผลเสียต่อเศรษฐกิจที่จะส่งต่อไปถึงคนรุ่นต่อไป^๔

ปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำสูงที่เห็นชัดคือ ส่วนแบ่งรายได้ของผู้มีทรัพย์สินและผู้มีทักษะสูง ซึ่งเป็นคนส่วนน้อย เพิ่มในอัตราเร็วกว่าส่วนแบ่งของคนทำงานทั่วไปทั้งประเภทคนชั้นกลางและล่าง

สาเหตุสำคัญก็เพราะรัฐบาลในกลุ่มประเทศโออีซีดีหลายแห่งได้เปลี่ยนนโยบาย ทำให้เกิดผลลบต่อคนทำงานระดับคนชั้นกลางและล่างซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศนั่นเอง

ด้านตลาดแรงงานและการคุ้มครองคนทำงาน รัฐบาลได้อนุญาตให้มีการจ้างงานชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาว่าจ้าง เปลี่ยนกลไกกำหนดอัตราค่าจ้าง ตัดเงินประกันการว่างงาน ลดบทบาทของสหภาพแรงงาน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการกดค่าจ้างแรงงาน เพิ่มการจ้างงานแบบชั่วคราว ลดแรงจูงใจของสหภาพแรงงาน ชั่วโมงทำงานของคนทำงานมีทักษะสูงเพิ่มขึ้น แต่ของคนทำงานไร้ฝีมือลดลง ดังนั้น ช่องว่างรายได้ระหว่างคนทำงานมีทักษะสูงจึงยิ่งห่างจากของคนทำงานทั่ว ๆ ไปอย่างถาวรไม่กลับ

ด้านภาษี หลายประเทศปรับลดอัตราก้าวหน้าและทรัพย์สินให้ต่ำลง อีกทั้งปรับลดอัตราก้าวหน้าเงินได้ขั้นสูงสุดลงด้วย

เหตุใดความเหลื่อมล้ำที่สูงขึ้นจึงทำให้เศรษฐกิจโตช้าลง คำตอบคือ เมื่อคนรายได้ต่ำถึงปานกลางเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ได้รับส่วนแบ่งรายได้ลดลง ก็จะไม่สามารถจ่ายเงินค่าฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะของตนและส่งลูกเรียนได้สูง ในท้ายที่สุดสัดส่วนของคนทำงานทักษะสูงที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจให้เติบโตจะหดตัวลง เศรษฐกิจเหลื่อมล้ำสูงก็จะเติบโตช้าลงหรืออาจชะงักงันไป

การศึกษาของโออีซีดีพบว่า มีการตกทอดความเหลื่อมล้ำจากรุ่นสู่รุ่น ในความหมายที่ว่า เมื่อพ่อแม่มีการศึกษาต่ำ หรือทำงานแบบชั่วคราว ไม่มีความมั่นคง เพราะไม่มีรายได้ประจำในระดับที่น่าพอใจ จะไม่สามารถส่งลูกให้เรียนสูง ลูก ๆ จะมีทักษะต่ำ รายได้ต่ำ และขาดความมั่นคงเหมือนพ่อแม่ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือจีดีพี (gross domestic product—GDP) ในกลุ่มประเทศโออีซีดีลดลงเรื่อย ๆ ต่อไปในอนาคตอีกเป็นเวลามากกว่า ๒๐ ปี^๕

^๔ ข้อมูลเกี่ยวกับโออีซีดีในบทความนี้หากไม่อ้างถึงงานอื่นมาจาก OECD (2014).

^๕ โออีซีดีประมาณการว่าอัตราการเติบโตของจีดีพีในกลุ่มสมาชิกโออีซีดีทั้งหมดโดยเฉลี่ยจะลดลงปีละร้อยละ ๐.๓๕ ไปเป็นเวลาถึง ๒๕ ปี จนในปีที่ ๒๕ สุดท้ายจีดีพีของทั้งกลุ่มจะหดตัวลงร้อยละ ๑๐

ความเหลื่อมล้ำสูงยังเป็นภัยต่อเศรษฐกิจในระยะยาว โดยเป็นตัวสร้างความไร้เสถียรภาพทางสังคมและการเมือง รัฐบาลตัดสินใจนโยบายไม่ได้ และจะทำให้เศรษฐกิจไร้เสถียรภาพไปด้วย

การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาเศรษฐกิจ

รัฐและสังคมสมัยใหม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงสถาบันสังคมและออกแบบนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสม อาจพิจารณา ๒ แนวทางหลัก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน คือ

๑. เพิ่มความสามารถให้แก่ทุกคนเพื่อให้สร้างชีวิตของเขาเองได้ เรียกว่า capability approach^๖ โดยรัฐบาลนำเงินรายได้ภาษีมาบริหารจัดการให้ทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะอื่น ๆ เช่น ระบบสุขภาพ การมีศาลยุติธรรม ระบบตำรวจที่ไม่ฉ้อฉล การคมนาคมขนส่งที่รวดเร็วและประหยัดอย่างทั่วถึง ฯลฯ

ไออีซีดีจึงเสนอให้รัฐบาลเน้นลงทุนสร้างบริการสาธารณะและสวัสดิการต่าง ๆ เช่น โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะให้ประโยชน์ต่อครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด ร้อยละ ๔๐ ของประเทศ หรือชนชั้นกลางระดับล่างอย่างจริงจังและทั่วถึง โดยบอกด้วยว่าการเน้นให้เงินอุดหนุนเฉพาะคนจนที่สุดเท่านั้นไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นต้องให้ลูกหลานครัวเรือนคนชั้นกลางและชั้นล่างของประเทศได้เข้าโรงเรียนคุณภาพดี ได้รับการฝึกทักษะ และมีสุขภาพดี เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะอนาคตของเศรษฐกิจในระยะยาวขึ้นอยู่กับคนทำงานคุณภาพสูงเหล่านี้ และรัฐบาลยังต้องใส่ใจว่าพวกเขาจะมีงานทำตลอดชีวิตการทำงานของเขาด้วย

๒. จากมุมมองเศรษฐศาสตร์แนวสถาบัน (institutionalist approach) สิ่งที่ต้องทำคือ สร้างและปรับปรุงสถาบันสังคมและการเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดนโยบายดังที่กล่าวไปในข้อ ๑. หมายความว่า รัฐบาลต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทั่วไป การันตีสิทธิและเสรีภาพ ปฏิรูประบบภาษีเพื่อความเป็นธรรม (ภาษีที่ดิน ทรัพย์สิน) และเพิ่มรายได้รัฐ ปฏิรูปการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ และอาจต้องจำกัดการใช้จ่ายเพื่อความมั่นคงด้วย

ทางด้านสถาบันกำกับตลาดแรงงาน ควรให้สิทธิคนทำงานรวมตัวกันเพื่อต่อรองกับนายจ้างได้ มีระบบค่าจ้างขั้นต่ำที่เป็นธรรม มีโครงการฝึกทักษะใหม่ ๆ ที่ได้ผล มีการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านธุรกิจผูกขาด เพื่อให้ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดย่อมมีโอกาสเจริญเติบโตและสร้างงาน

^๖ เสนอโดย ศาสตราจารย์อมาดา ยาเซน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ชาวอินเดีย สอนที่มหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด เคมบริดจ์ และฮาร์วาร์ด

สำหรับสังคมที่ภาคเกษตร ยังสำคัญในแง่ที่เป็นแหล่งทำมาหากินของประชากรจำนวนมาก จำเป็นต้องนึกถึงมาตรการกระจายและให้ความมั่นคงด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินแก่เกษตรกรรายเล็ก ด้วยมาตรการนำที่ดินสาธารณะที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มากระจายให้ครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรแต่ไม่มีที่ดินทำกิน ได้เช่าในราคาที่เป็นไปได้ หรือมีโครงการธนาคารที่ดิน เพื่อช่วยให้เกษตรกรรายเล็กจำนวนมากซึ่งชำนาญด้านการเกษตรและอาจไม่สามารถปรับตัวสู่ระบบอุตสาหกรรม ๔.๐ ได้ทันการณ์ ได้มีแหล่งทำมาหากินที่มั่นคง

นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อกระจายเม็ดเงินเพื่อการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคหรือย่านนอกเมืองใหญ่ เพราะรัฐบาลท้องถิ่นสามารถตอบสนองชุมชนได้ตรงตามความต้องการ และยังช่วยลดภาระของรัฐบาลส่วนกลางด้วย สำหรับประเทศที่มีปัญหาคอร์รัปชัน ก็จะต้องสร้างสถาบันต่อต้านปัญหานี้ให้อยู่ในระดับที่ไม่เป็นภัย เพื่อให้การลงทุนภาครัฐได้ผลเต็มที่ แทนที่จะสูญเปล่าไปกับการคอร์รัปชัน

มีคำกล่าวมาว่า เหตุใดหลายประเทศจึงไม่สร้างสถาบันที่เหมาะสมตามที่เสนอข้างต้นนี้ หรืออาจมีแต่ไร้ประสิทธิภาพ หากย้อนไปในอดีต ตามความคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวถึงการปกครองโดยคนกลุ่มน้อยผู้มีทรัพย์สินและร่ำรวยกว่ากลุ่มคนอื่น ๆ เป็นอย่างมาก โดยกลุ่มผู้มีทรัพย์สินซึ่งเป็นส่วนน้อยนี้มุ่งที่จะปกครองเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนเองเป็นหลัก และไม่ประสงค์ให้มีการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้อำนาจเศรษฐกิจและการเมืองที่กลุ่มตนมีเหนือกว่ากลุ่มคนจนนั้นคลอนแคลนไป การกดขี่และการกำหนดกฎเกณฑ์ด้านทรัพย์สินจึงเป็นส่วนหนึ่งของการปกครอง แทนที่จะสร้างรัฐบาลที่ยุติธรรมหรือรัฐบาลอันเป็นที่นิยมของประชาชนส่วนมาก^{๑๖}

ปัจจุบันนักเศรษฐศาสตร์แนวสถาบันใหม่ เช่น แดรอน อาเซโมกลู (Daron Acemoglu) ศาสตราจารย์ของเอ็มไอที (MIT-Massachusetts Institute of Technology) ได้สร้างแบบจำลองทฤษฎีเกมที่ทำให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำเป็นอุปสรรคปิดกั้นการพัฒนาสู่ประชาธิปไตยที่ยั่งยืนซึ่งจะเป็นผลให้ลดความเหลื่อมล้ำลงได้ เนื่องจากชนชั้นนำเกรงว่าระบบใหม่จะเป็นผลเสียแก่กลุ่มตนเป็นอย่างมากจึงทำให้ต้องต่อต้านการเปลี่ยนแปลง^{๑๗} ส่วนนักเศรษฐศาสตร์การเมืองให้คำตอบว่า เป็นเพราะในระบบการเมืองปิดที่ไม่เป็นประชาธิปไตย บางกลุ่มคนที่อยู่บนยอดพีระมิดของอำนาจการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจ เช่น นักธุรกิจขนาดใหญ่ นายธนาคาร ข้าราชการระดับสูง สามารถที่จะโกงและครอบงำกระบวนการกำหนดนโยบายได้ ขณะที่ประชาชนระดับคนธรรมดาส่วนใหญ่ไร้อำนาจอย่างสิ้นเชิง

^{๑๖} สรุปลงจากกรณีวิเคราะห์แนวคิดว่าการปกครองโดยผู้มีทรัพย์สินอันเป็นชนกลุ่มน้อยของอริสโตเติล โดย เจฟฟรีย์ วินเทอร์ ใน Winters, 2011:26-28.

^{๑๗} Acemoglu and Robinson, 2006.

ดังนั้น การเมืองที่เปิดกว้างในกรอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมือง มีเสรีภาพในการออกความเห็น และมีสิทธิในการเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง จึงเป็นกรอบโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองที่ต้องมีเพื่อให้การดำเนินนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเป็นไปได้

ที่กล่าวมาเป็นกรอบคิดที่ทุกประเทศอาจจะใช้เป็นแนวทางเพื่อวางนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ ในส่วนต่อไปเป็นข้อเสนอสำหรับประเทศไทยที่ได้ทันที่หากรัฐบาลมีเจตจำนงทางการเมืองและความเชื่อตรงต่อผลประโยชน์สาธารณะ

มาตรการลดความเหลื่อมล้ำที่รัฐบาลไทยทำได้ทันที

Smart Government ต้องทำได้อย่างน้อย ๒ อย่าง คือ ๑. ต้องสามารถทำให้ประชาชนรู้สึกว่ “ตนจะมีความหวังและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้” ด้วยนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลผู้กินเงินเดือนจากภาษีของพวกเขา และ ๒. ต้องบริหารระบบภาษีอันเป็นรายรับสำคัญของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และให้มีพอเพียงที่จะนำมาใช้สร้างบริการและสวัสดิการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในระดับอันสมควร อีกทั้งเป็นกลไกช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตราย

ปัญหาความเหลื่อมล้ำสูงในเมืองไทยมีความซับซ้อนและมูลเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม รวมทั้งมิติด้านประวัติศาสตร์^{๑๔} ด้วยการลดความเหลื่อมล้ำให้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจในระดับที่เทียบเคียงได้กับประเทศพัฒนาแล้ว ต้องใช้เวลา^{๑๕} มาตรการที่รัฐบาลไทยสามารถทำได้ในทันที^{๑๖} ซึ่งต้องการเพียงการตัดสินใจทางการเมือง เช่น เร่งรัดนโยบายที่มีอยู่แล้วและได้เห็นผลว่าลดความเหลื่อมล้ำได้ เร่งรัดมาตรการที่กำลังอยู่ในขั้นตอนที่จะผ่านเป็นกฎหมายให้สำเร็จโดยเร็ว หรือปรับเปลี่ยนนโยบายที่มีอยู่แล้วให้มีความเหมาะสมขึ้น

^{๑๔} ดู Pasuk and Baker ed., 2016, บทที่ ๑.

^{๑๕} นโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อการนี้เป็นที่รู้จักกันดี และนักเศรษฐศาสตร์ได้ศึกษาวิจัยและเขียนหนังสือหลายเล่มจากประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำในระดับที่น่าพอใจ เช่น Berg et al., 2015 หรืองานศึกษาเรื่องความผิดพลาดด้านนโยบายและผลกระทบที่ต้องปรับแก้ เช่น OECD, 2014. สำหรับการวิเคราะห์โดยสังเขป ดู ผาสุก ๒๕๖๐

^{๑๖} ขอละไม่กล่าวถึงโครงการสวัสดิการรัฐที่ริเริ่มและทำแล้วโดยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และการปรับค่าแรงขั้นต่ำประจำปีซึ่งมีอยู่แล้ว และสำหรับปีล่าสุด จะมีผลบังคับใช้ ๑ เมษายน ๒๕๖๑. ในเรื่องค่าแรงขั้นต่ำนี้ กระทรวงการคลังแสดงข้อมูลว่าเป็นการปรับขึ้นโดยเฉลี่ยจาก ๓๐๕.๔ บาทต่อวัน เป็น ๓๑๖ บาทต่อวัน เป็นอัตราขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๔ มีผลกระทบต่อจีดีพีร้อยละ ๐.๐๐๕ และจะมีมาตรการชะลอผลกระทบต่อเอสเอ็มอี เช่น มาตรการลดหย่อนภาษี ซึ่งจะช่วยให้รัฐสูญเสียรายได้ ๕,๔๐๐ ล้านบาท (หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑, ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑)

ก่อนจะพูดถึงข้อเสนอมาตรการลดความเหลื่อมล้ำในอันดับต่อไป ขอให้พิจารณาข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทยและจากประสบการณ์ในประเทศอื่น ๆ ๓ ประการ คือ

๑. ความเหลื่อมล้ำสูงของไทยเกิดจากความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน โดยเฉพาะที่ดิน^{๑๒} แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดที่ใช้ภาษีทรัพย์สินเป็นมาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ^{๑๓}

๒. มาตรการที่ช่วยลดความยากจนและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ประชาชนมาก คือ โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า การดำเนินโครงการนี้ต่อไปจึงเป็นเรื่องจำเป็น โดยจะต้องมีการวางแผนด้านการเงินและปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และเป็นการให้บริการที่มีคุณภาพเพื่อให้คนชั้นกลางขึ้นไปได้เข้ามาอยู่ในระบบและเป็นผู้ร่วมจ่ายผ่านระบบภาษีด้วย

๓. การกระจายอำนาจสู่รัฐบาลท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น-อปท.) เป็นมาตรการที่ช่วยกระจายรายได้ สร้างความเจริญในเขตต่างจังหวัด และช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านพื้นที่ได้ เราเคยมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นโดยมีระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงทุกรูปแบบจนถึง พ.ศ. ๒๕๕๗ แต่การเลือกตั้งถูกระงับไป และทดแทนด้วยวิธีแต่งตั้งสมาชิกที่กำลังจะพ้นวาระให้เข้าไปเป็นสมาชิกในสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแทน หรือเป็นการสรรหาโดยคณะกรรมการ โดยมีการกำหนดคุณสมบัติไว้^{๑๔} การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้มีความไม่แน่นอนเกิดขึ้น ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นให้ต่างไปจากเดิม จึงจำเป็นที่จะต้องนำระบบการเลือกตั้งกลับคืนมา เพื่อให้เป็นอีกหนึ่งมาตรการในการลดความเหลื่อมล้ำที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยมีสิทธิเลือกตั้งผู้บริหารอปท. ทุกระดับได้เอง ไม่ใช่โดยการแต่งตั้ง

ผู้ที่ไม่สนับสนุนการกระจายอำนาจมักพูดถึงปัญหาการทุจริตหรือคอร์รัปชันในอปท. สำหรับปัญหานี้เป็นสิ่งที่ต้องแก้ไขกันอย่างจริงจังต่อไป เช่นเดียวกันกับที่พบการทุจริตในหน่วยงานรัฐอื่น ๆ^{๑๕} ที่สำคัญคือ ไม่ว่าจะเป็กรณีของหน่วยราชการทั่วไป หรือ อปท. รัฐบาลต้องจัดให้มีระบบการใช้จ่ายเงิน รวมทั้งการจ่ายเงินอุดหนุนที่ป้องกันการทุจริตได้ ซึ่ง

^{๑๒} ดวงมณี, ๒๕๕๗.

^{๑๓} ที่เกาหลีใต้ ราชบัณฑิบาลที่ได้จากภาษีที่ดินคิดเป็นร้อยละ ๑๑ ของรายรับภาษีทั้งหมดใน พ.ศ. ๒๕๕๙ เทียบกับร้อยละ ๒ ของไทย ข้อมูลจากไออีซีดี และปีณณ์, ๒๕๕๗.

^{๑๔} ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๘๕/๒๕๕๗ เรื่อง การได้มาซึ่งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว, prachathai.com

^{๑๕} เช่น การทุจริตที่พบเมื่อต้นปี ๒๕๖๑ ในโครงการสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และการทุจริตเงินกองทุนเสมอมาของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.)

ในเรื่องนี้นั้นมีหลายวิธีการ อันเป็นที่รับรู้และใช้กันหลายประเทศ^{๑๖} อีกทั้งกระบวนการต้องโปร่งใส ลดการใช้ดุลยพินิจให้ประชาชนและประชาสังคมมีบทบาทร่วมในการตรวจสอบในขั้นตอนต่าง ๆ ได้ และมีการประเมินผลการทำงานเป็นระยะ ๆ ด้วย

จะเห็นได้ว่า ข้อสังเกตข้อที่ ๑. และ ๒. มีความโยงใยกัน คือ การปฏิรูประบบภาษีโดยใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นมาตรการที่เพิ่มรายได้รัฐนั้น หากทำได้สำเร็จจะเท่ากับว่ารัฐบาลยังปิ่นที่เดียวได้จนถึง ๓ ตัว

นักตัวที่ ๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น

นักตัวที่ ๒ รัฐบาลสามารถประหยัดรายได้ของรัฐบาลที่ตามปกติจะต้องนำไปอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนำรายได้นี้มาใช้จ่ายในโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งในท้ายที่สุดมีผลเป็นการกระจายรายได้ให้เกิดความเท่าเทียมมากขึ้น

นักตัวที่ ๓ ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่เก็บตามมูลค่าของที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ถือครองในอัตราก้าวหน้า ทำให้ผู้มีที่ดินต้องใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ ส่งผลต่อเนื่องให้เศรษฐกิจเติบโต ลดความเหลื่อมล้ำ ช่วยสร้างงาน และลดความยากจนได้

การปฏิรูประบบภาษียังอาจมีในแบบอื่น ๆ ที่จะเพิ่มรายได้รัฐให้มากขึ้นไปอีก และรัฐสามารถนำมาใช้ในโครงการอื่น ๆ ที่ได้รับเริ่มและเดินมาถูกทางแล้ว เช่น โครงการสวัสดิการแห่งรัฐ การอุดหนุนค่าใช้จ่ายของเกษตรกรปลูกข้าวที่เผชิญปัญหาต้นทุนสูง

นโยบายปฏิรูประบบภาษีแบบอื่น ๆ ที่มีการศึกษาไว้แล้ว^{๑๗} เช่น การยกเลิกการลดหย่อนภาษีเพื่อการลงทุน (LTF) ซึ่งจะเพิ่มรายรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ทันที การจัดเก็บภาษีจากส่วนเพิ่มของทุนหรือผลได้ของทุน (capital gains tax) ซึ่งหลายประเทศรวมทั้งเกาหลีใต้ ตุรกี และเม็กซิโก ใช้อยู่ แต่ขณะนี้ไทยยังไม่มี และการปรับระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้เป็นระบบบูรณาการแทนระบบแยกส่วนดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถเพิ่มรายรับรัฐบาลได้อีกมาก สำหรับการปรับระบบการเก็บภาษีทั้งหมดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้น การศึกษาของธนาคารโลกชี้ว่า หากทำจริงจัง รัฐบาลจะได้รายรับภาษีเพิ่มมากขึ้นอีกถึงร้อยละ ๕ ของจีดีพี โดยไม่ต้องเพิ่มอัตรากาภาษี

กล่าวเฉพาะเรื่องภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้น รัฐบาลโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เห็นความสำคัญ จึงได้เสนอ ร่าง พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

^{๑๖} ดู เช่น โครงการ Basic Income ที่อินเดีย

^{๑๗} “ภาษีเงินได้เป็นธรรมหรือไม่” รายงานผลการวิจัย โดย ศ. ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ, ธันวาคม ๒๕๖๐ สนับสนุนโดย สกว. โครงการนี้ได้รับรางวัลผลงานวิจัยเด่นประจำปี ๒๕๖๐ จาก สกว.

พ.ศ. ... ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อให้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาแล้ว นับว่ารัฐบาลได้เดินมาถูกทางแล้ว แต่ยังมีปัญหาสำคัญ คือ ร่าง พ.ร.บ.นี้กำหนดไว้ว่าจะยกเว้นภาษีให้แก่บ้านหลักที่มีมูลค่าต่ำกว่า ๕๐ ล้านบาท ซึ่งเกณฑ์นี้สูงเกินไปและจะทำให้รัฐบาลได้รายรับภาษีต่ำ^{๑๘} ต่อมาลดลงมาที่ ๒๐ ล้านบาท แต่ความเห็นของนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญยังเห็นว่าสูงเกินไป น่าจะเป็น ๕ หรือ ๑๐ ล้านบาท^{๑๙}

ในเรื่องภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในทำนองคล้ายกันนี้ หลายรัฐบาลในอดีตพยายาม เสนอแต่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะไม่สามารถต้านทานกลุ่มต่อต้านซึ่งถึงแม้มีจำนวนน้อย แต่มีพลังอำนาจสูง

ดังนั้น ปัญหาจึงอยู่ที่ว่ารัฐบาลจะตัดสินใจในทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของประชาชน ได้หรือไม่ และอย่างรวดเร็วเพียงใด โดยหากจะปรับเนื้อหาของร่าง พ.ร.บ.ตามคำแนะนำ ของนักวิชาการด้วยก็ยิ่งจะมีประโยชน์มากขึ้น

การที่จะให้ร่าง พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ... ฉบับนี้ผ่านเป็นกฎหมาย ได้สำเร็จ รัฐบาลจะต้องแสดงความจริงใจโดยยึดมั่นต่อประโยชน์ของสาธารณะโดยไม่คล้อยตาม ไปกับกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะดังเช่นรัฐบาลในอดีต

บทสรุป

ข้อเสนอ ๓ ประการ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยซึ่งรัฐบาลทำได้ทันที คือ

๑. ปฏิรูประบบภาษี โดยสิ่งที่ทำได้ทันทีคือ ปรับร่าง พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ... ตามข้อเสนอของนักวิชาการและเร่งรัดให้ผ่านเป็นกฎหมายอย่างรวดเร็ว ยกเลิกการ ลดหย่อนภาษีเพื่อการลงทุน (LTF) ซึ่งจะเพิ่มรายรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ทันที และสำหรับ ระยะยาว เริ่มวางแผนการปฏิรูประบบภาษีทั้งระบบตามหลักสากลในแนวทางของไออีซีดี

๒. ดำเนินโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้าต่อไป พร้อมกับจัดทำแผนด้านการเงิน และปรับปรุงการบริหารจัดการให้ระบบมีประสิทธิภาพและคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเพื่อให้ คนชั้นกลางขึ้นไปได้เข้ามาอยู่ในระบบและเป็นผู้ร่วมจ่ายผ่านระบบภาษี

๓. นำระบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยให้ อปท. ทั้งหมดใช้ระบบการเลือกตั้ง บริหารท้องถิ่นโดยตรงทุกระดับ โดยให้มีการปรับปรุงระบบการจ่ายและใช้เงินที่ป้องกันการทุจริตได้ด้วย เพื่อเป็นอีกมาตรการหนึ่งในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย โดยเฉพาะระหว่างจังหวัดและระหว่างภูมิภาค

ทั้ง ๓ เรื่องขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาลอย่างแท้จริง.

^{๑๘} ดู นิพนธ์ พัวพงศกร, “ภาษีที่ดินกับการสร้างวินัยการใช้เงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, TDRI, ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๙} “ฟังความเห็น ๒ นักวิชาการ หลัง ครม. ไฟเขียวภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง”, สำนักข่าวอิศรา, ๘ มิถุนายน ๒๕๕๙.

รายการอ้างอิง

- ดวงมณี เลาวกุล. ๒๕๕๗. “การกระจุกตัวของความมั่งคั่งในสังคมไทย”, ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร บรรณาธิการ, บทที่ ๒.
- ปิ่นฉัตร อนันนอภิบุตร. ๒๕๕๗. “การปฏิรูประบบภาษีเพื่อสังคมไทยเสมอหน้า” ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ, บทที่ ๙.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ. ๒๕๕๗. **สู่สังคมไทยเสมอหน้า** สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๕๗.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. ๒๕๖๐. “ปัญหาความไม่เท่าเทียมและทางออกเชิงนโยบาย”, ปรับปรุงจากบทความที่เสนอต่อที่ประชุมสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ (กำลังจัดพิมพ์ในวารสารราชบัณฑิตยสถาน)
- Acemoglu D. and J. Robinson. 2006. *Economic Origins of Dictatorship and Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barro, R. 2000. “Inequality and Growth in a Panel of Countries,” *Journal of Economic Growth*, 5 (1), p. 5-32.
- Berg J. ed. 2015. *Labour Markets, Institutions and Inequalities in the 21st Century*. Cheltenham, UK: Edward Elgar in association with the International Labour Office.
- Duangmanee Laovakul. 2016. “Property Tax in Thailand: An Assessment and Policy Implications”, *Thammasat Review of Economic and Social Policy*. Volume 2, Number 1, January.
- Kaldor, N. 1957. “A Model of Economic Growth,” *The Economic Journal*. 67 (268), p. 591-624.
- OECD. 2014. Directorate for Employment, Labor and Social Affairs, *Focus on Inequality and Growth*. December.
- Ostry, J. D., A. Berg and C. G. Tsangarides. 2014. “Redistribution, Inequality, and Growth,” IMF Staff Discussion Notes No. 14/02. International Monetary Fund.
- Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, ed. 2016. *Unequal Thailand: Aspects of Income, Wealth and Power*. Singapore: National University Press.
- Winters, A. J. 2011. *Oligarchy*. Cambridge University Press.

ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการสื่อสาร

ศาสตราจารย์กิตติคุณสุกัญญา สุดปรทัด

ภาควิชาสังคม

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

มนุษย์ทุกคนควรได้รับความยุติธรรมโดยเท่าเทียมกัน แต่ในความเป็นจริงทุกสังคมมีความเหลื่อมล้ำปรากฏอยู่หลายด้าน สำหรับความเหลื่อมล้ำทางการสื่อสารมี ๓ ประเด็นที่พึงพิจารณา หนึ่ง คือ ความเหลื่อมล้ำทางการสื่อสารที่ซ้อนกันระหว่างการสื่อสารมวลชนกับการสื่อสารในระบบสื่อใหม่ และการสื่อสารระหว่างบุคคล สอง คือ ศาสตร์ในวิชาชีพสื่อที่จะนำมาใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสาม คือ ศิลปะแห่งการใช้สื่อเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างสะพานเชื่อมช่องว่างที่เกิดขึ้น พึงระวังความเคยชินของการใช้ชีวิตในการสอนแบบบนลงล่าง และตระหนักถึงคุณสมบัติของเทคโนโลยีการสื่อสารแบบดิจิทัลที่เอื้ออำนวยการคิดแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนสามารถสร้างสังคมที่พึงประสงค์ได้ด้วยตนเองโดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่วางยุทธศาสตร์และประสานงานอย่างเป็นระบบ

ประเด็นที่ ๑ ความเหลื่อมล้ำที่ซ้อนกันในการสื่อสาร ๓ ระบบ

สังคมมีความเหลื่อมล้ำในการสื่อสารระหว่างบุคคลแต่ครั้งบรรพกาลแล้ว ทั้งด้วยภาษากายและภาษาพูด สายตาและคำพูดที่เหยียดหยาม เช่น ใ้ง่อย อีดำ นังโง่ ฯลฯ ในระบบสื่อสารมวลชน ความเหลื่อมล้ำปรากฏในรูปของศูนย์กลางข่าวสารกับชายขอบ สื่อให้น้ำหนักกับคนในเมืองใหญ่มากกว่าชาวชนบทให้ความสำคัญกับ “คนดัง” มากกว่าคนเล็กคนน้อย

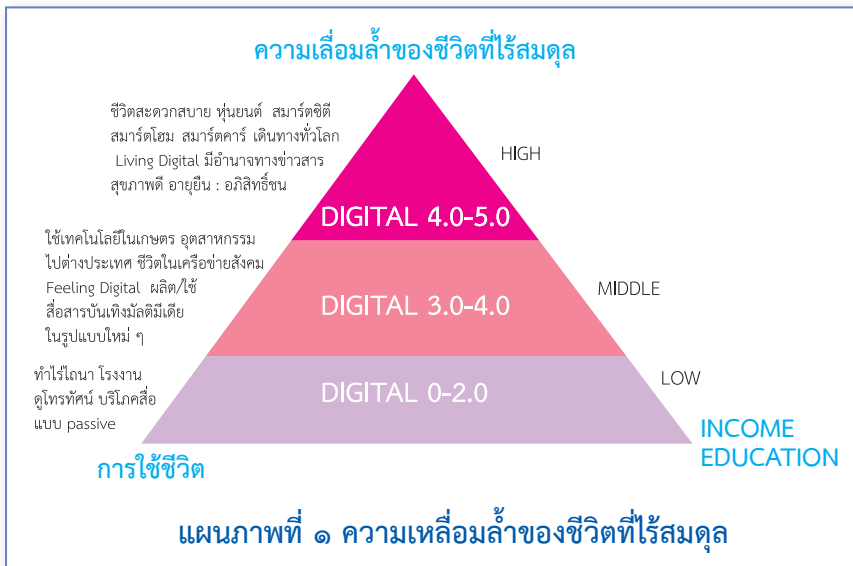
ที่ต้องทางสถานะสังคมและการศึกษา สื่อให้มีความสำคัญกับสตรีที่เรื่อร่างของเธอมากกว่า
สมอง คนบ้านนอกกับคนกรุงมักถูกแบ่งแยกด้วยสำเนียงพูดที่ฟังแล้วน่าขัน ในขณะเดียวกัน
เรื่องดี ๆ มักไม่เป็นข่าว ในขณะที่คดีโจรกรรม อาชญากรรม และวินาศกรรม เป็นข่าวผ่านสื่อ
ไม่เว้นแต่ละวัน

พัฒนาการทางเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำแบบใหม่ สื่อใหม่ที่
นักวิชาการบางท่านเรียกว่า ไมโคร-มีเดีย หรือสื่อแบบจุลภาค เข้ามาซ้อนกับความเหลื่อมล้ำ
แบบเก่า โดยเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำนั้นแตกต่างออกไปบ้าง แต่ผลกระทบ
ที่เกิดขึ้นกลับรุนแรงยิ่งกว่า เนื่องเพราะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางปัญญาและความรู้
ครั้งนี้ไม่เพียงมีผู้ถูกละทิ้งจากพื้นที่สื่อ แต่จะมีการเอารัดเอาเปรียบกันเองระหว่าง
ประชาชนที่มีข้อมูลข่าวสารล้นเกินกับประชาชนที่ตกหล่นอยู่ชายขอบ หากเราเชื่อว่า
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ที่สติปัญญาและมันสมอง ในอนาคตอันใกล้จะมีมนุษย์จำนวน
ไม่น้อยที่จมอยู่ในความด้อยค่าเสมือนไร้ตัวตน การดูหมิ่นเหยียดหยามทางกายและวาจา
ระหว่างมนุษย์ด้วยกันจะขึ้นไปอยู่บนโลกดิจิทัล

ความเหลื่อมล้ำทางข่าวสารและความรู้อาจมีเหตุปัจจัยมาจากอายุ รายได้ และการ
ศึกษา หากแบ่งประชากรออกเป็นหลายช่วงอายุ คือ กลุ่มที่ ๑ เด็กและเยาวชน (อายุต่ำกว่า
๑๕ ปี) รุ่น Z กลุ่มที่ ๒ วัยหนุ่มสาว (๑๖-๓๕ ปี) จัดเป็นกลุ่มรุ่น Y หรือ Millennials กลุ่มที่ ๓
วัยทำงาน (๓๖-๖๐ ปี) จัดเป็นกลุ่มรุ่น X กลุ่มที่ ๔ วัยเกษียณและหลังเกษียณ (๖๑-๘๐ ปี)
จัดเป็นกลุ่มรุ่น Baby Boomers ซึ่งบางครั้งเรียกกันว่ารุ่น B และกลุ่มที่ ๕ วัยอาวุโส (>๘๐ ปี)
งานวิจัยหลายชิ้นพบว่ามี ความแตกต่างกันในด้านการใช้สื่อใหม่หรือการเข้าสู่ยุคดิจิทัล
คนรุ่นใหม่ใช้สื่อใหม่มากกว่าคนรุ่นเก่า แต่ขึ้นอยู่กับว่าต้องมีรายได้พอที่จะซื้อเครื่องมือสื่อสาร
ทันสมัย และมีการศึกษาพอที่จะแสวงหาและทำความเข้าใจข่าวสารเหล่านั้นด้วย

คริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ คือ ยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร (Information Age) กล่าวกันว่า
ข่าวสารคืออำนาจ การเข้าถึงและรับรู้ข่าวสารจากสื่อใหม่ทำให้โลกทัศน์ของคนจำนวนมาก
เริ่มแปลกแยกออกจากยุคอดีต พัฒนาการของเทคโนโลยีจากยุคก่อนดิจิทัลไปถึงยุคดิจิทัลขั้น
สูงสุดคือ ๕.๐ ซึ่งเป็นยุคของหุ่นยนต์ หรือ IoTs (Internet of Things) ทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์
เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง คนชั้นสูงทางข่าวสาร (ที่กำลังจะมาถึง) จะดำรงชีวิตในความเต็มพร้อม
สะดวกสบาย ได้กำไรทางความรู้และนวัตกรรม เสียงดัง มีตัวตนเป็นที่ประจักษ์ สามารถ
เอารัดเอาเปรียบผู้ด้อยกว่า คนชั้นกลางนั้นได้เปรียบรองลงมาและดิ้นรนเพื่อให้ได้มากยิ่งขึ้น
ส่วนคนชั้นล่างทางข่าวสารดำรงชีวิตอยู่ในความขาดพร่อง มีตัวตนแต่เหมือนไม่มี ขาดทุนทาง
ความรู้และนวัตกรรม เสียงค่อย ถูกเหยียดหยาม และถูกเอารัดเอาเปรียบ **ความเหลื่อมล้ำ
ทางข่าวสารและความรู้จะทำลายสิ่งที่มีคุณค่าที่สุด คือ ตัวตนแห่งความเป็นมนุษย์นั่นเอง**

ช่องว่างดิจิทัล (digital divide) หมายถึง หนึ่ง ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสื่อ คนเข้าถึงสื่อไม่ได้เพราะจนหรือเพราะอยู่ห่างไกล สอง ความเหลื่อมล้ำในทักษะการใช้สื่อ หมายถึง เข้าถึงสื่อได้แต่ใช้ไม่เป็น เพราะไม่อยากจะเรียนรู้หรือเพราะอายุมากแล้ว สาม ความเหลื่อมล้ำในการรับรู้และเข้าใจเนื้อหาสื่อ เพราะการศึกษาน้อย อ่านภาษาอังกฤษไม่ออก หรือเลือกรับเฉพาะเรื่อง และสี่ ความเหลื่อมล้ำในการใช้อำนาจ หมายถึง มีสื่อ ใช้สื่อได้ แต่ไม่อยากจะมีส่วนร่วม ไม่อยากคิด ไม่อยากมีอำนาจ ชอบแต่จะตามกระแสไปเรื่อย ๆ ความเหลื่อมล้ำดิจิทัลเมื่อผสมผสานเข้ากับความเหลื่อมล้ำอันเกิดจากสื่อมวลชนจะทำให้สังคมประกอบไปด้วยคนที่ไม่เท่ากัน เสียงดังไม่เท่ากัน จึงมีโอกาสที่แตกต่างกันมากในการหาความสุขในชีวิต และวิกฤตการณ์อันเกิดจากการเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์และความคับแค้นจะดำรงต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

นอกจากปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ แล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่สร้างความเหลื่อมล้ำทางข่าวสาร ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้างของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไม่ทั่วถึงทั้งประเทศ อีกทั้งอัตราค่าบริการสูงเกินกว่าผู้มีรายได้น้อยจะรับได้ และข้อสำคัญ คือ ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับความเหลื่อมล้ำทางการสื่อสารเท่าใดนัก

ประเด็นที่ ๒ ศาสตร์นิเวศสื่อ (Media Ecology) ที่จะนำมาใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

แนวคิดนิเวศสื่อ (Media Ecology) ของ Mark Postman: 1980 เป็นแนวคิดจัดระบบสิ่งแวดล้อมทางข่าวสารเพื่อสร้างสังคมที่มุ่งหวัง ระบบสื่อสารสร้างผลกระทบต่อการ

รับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการให้คุณค่า และยังหมายถึง การที่มนุษย์เข้าไปปฏิสัมพันธ์กับสื่อแล้วช่วยให้มีชีวิตอย่างปรกติสุข เพราะแท้ที่จริงระบบสารสนเทศก็ไม่ต่างกับระบบการหมุนเวียนของเหตุปัจจัยในสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้อุปมาข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมเหมือนน้ำ แสงแดด อาหาร และอากาศ ไหลเวียนหล่อเลี้ยงสรรพชีวิตอยู่ในห่วงโซ่ของระบบนิเวศ หากระบบนิเวศได้ดุล สรรพชีวิตก็จะเจริญเติบโต งอกงาม เป็นร่มเงาและอาหารแก่ชีวิตอื่น ถ้าเสียดุล ต้นไม้ก็จะเหี่ยวเฉา เกิดวิกฤติทางสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้จึงสามารถนำมาใช้เพื่อปรับสภาพสังคมให้เกิดดุลยภาพ โดยอาศัยทั้งนักวิทยาศาสตร์ข้อมูล (data scientist) และนักนิเทศศาสตร์ผู้ใช้ศิลปะการสื่อสารหรือถ้อยแถลงประจักษ์ ประกอบกับการสร้างสะพานแห่งการเชื่อมร้อยความเหลื่อมล้ำของมนุษย์

ประเด็นที่ ๓ ศิลปะแห่งการสื่อสาร

ศิลปะแห่งการสื่อสาร ประกอบด้วย ศิลปะแห่งการสร้าง “ประชารัฐทางการสื่อสาร” ศิลปะแห่งการแลกเปลี่ยนทางปัญญา และศิลปะแห่งการสร้างกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคม

๓.๑ ศิลปะแห่งการสร้าง “ประชารัฐทางการสื่อสาร” หมายถึง ศิลปะในการสร้างกลไกขับเคลื่อนภาคประชาชน รัฐบาลต้องมีบทบาทในการสร้างผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ และกำกับดูแลให้ต้นพืชเติบโตในระบบที่พึ่งพาอาศัยกันอย่างเหมาะสม มีการตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์สื่อแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่วางแผนและสร้างระบบสื่อยุคดิจิทัลโดยเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้สื่ออย่างมีศิลปะและมีศักยภาพ **สนับสนุนเนื้อหาที่มีความสำคัญกับ “มนุษย์”** ด้วย มิใช่เน้นเพียงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเท่านั้น ใน**ด้านการบริหารจัดการ** มีการบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้เข้าสู่ระบบนิเวศสื่ออย่างเป็นรูปธรรม และร่วมกันเป็นกลไกร่วมสร้างวัฒนธรรมแห่งการสื่อสารด้วยปัญญา ใน**ด้านการสื่อสาร** เตรียมการปรับโครงสร้างและกระบวนการทางกฎหมาย ตลอดจนการให้บริการให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่กำลังรุดหน้า

สื่อทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสื่อของรัฐ ต้องยอมรับในความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ก้าวสู่วิสัยทัศน์ใหม่ กระบวนทัศน์ใหม่ ประดิษฐ์กรรมใหม่ ในระบบนิเวศสื่อ (media ecology) สื่อหลายองค์กรต้องปรับโครงสร้างและวิธีการทำงานอย่างมีศิลปะ เหมือนการพัฒนาชีวิตจากสัตว์เซลล์เดียวไปสู่พัฒนาการที่สูงกว่า สื่อต้องปรับเนื้อหาให้เป็นอาหารที่เป็นทั้งภูมิคุ้มกันโรคและสร้างความเจริญเติบโต ห่วงโซ่แห่งอาหารอันอุดมจะหมุนเวียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางข่าวสาร เอื้ออำนวยการดำรงอยู่ของสรรพชีวิตซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกันให้มากขึ้น สื่อออนไลน์สร้างความเข้มแข็งด้วยการรวมตัวอย่างเป็นระบบด้วยเป้าหมายที่ชัดเจน โดยดูจากบทเรียนของสื่อมวลชน

๓.๒ ศิลปะแห่งการแลกเปลี่ยนทางปัญญา หมายถึง การประกอบอาหารที่หล่อเลี้ยงชีวิต เป็นทั้งภูมิคุ้มกันโรคและสร้างความเติบโต สื่อมวลชนและสื่อประชาชนที่มีเนื้อหาที่ครบถ้วนสมบูรณ์ สะท้อนการรับรู้ในการอยู่ร่วมกันและมีอิทธิพลต่อกันและกันของสรรพชีวิต มีศรัทธาในสิทธิและความเสมอภาคของมวลมนุษยชาติ คือ สื่อที่เป็นสะพานเชื่อมร้อยความแตกต่างและความรังเกียจเดียดฉันท์ที่มนุษย์มีต่อกัน การสร้างเนื้อหาดังกล่าวต้องอาศัยศิลปะแห่งการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนในโลกออนไลน์และออฟไลน์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้กันอย่างตรงไปตรงมาและสร้างสรรค์ หลุดพ้นจากการสื่อสารทางเดียวแบบบนลงล่าง ไปสู่การสื่อสารแบบแลกเปลี่ยนอย่างเท่าเทียม

การประสานสัมพันธ์อย่างเป็นหนึ่งเดียวในการใช้สื่อเชิงบวกโดยการทำลายอวิชชา ความไม่รู้ (ignorance) จะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสรรค์สร้าง รื้อถอนต้นพืชที่เป็นพิษ ได้แก่ การรื้อ (deconstruct) ความคุ้นชินบางประการที่เป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกัน เช่น ทัศนคติเอาตัวรอด ชุกขยะไว้ได้พรม ข้ามคนล้ม ด่าคนแตกต่าง ทัศนคติไม่แคร์ใคร ไม่คิดสนุกสนานกับความไร้แก่นสาร และตามกระแสไปวัน ๆ

สื่อมวลชนและสื่อดิจิทัลสามารถเปิดเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนทัศนคติและสติปัญญา ปลุกฝังต้นกล้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ คือ การประกอบสร้าง (construct) ค่านิยมใหม่ให้เข้ามาแทนที่ ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีส่วนร่วมกันในสังคม ความมีระบบระเบียบ ความมีศรัทธาในปัญญา ความซื่อสัตย์ ความรักในเพื่อนมนุษย์ การแบ่งปัน ความเท่าเทียม ความยุติธรรม เสรีภาพ ความรักในเหตุผล ความตระหนักในพลังอำนาจของตนที่จะสร้างสังคมที่ดีงาม ทุกคนจะช่วยกันคิดทบทวนบทเรียนแห่งความผิดพลาดในอดีตไปสู่หน้าใหม่แห่งความเปลี่ยนแปลง

๓.๓ ศิลปะแห่งการสร้างกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคม หมายถึง การที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการในการสร้างค่านิยมที่เอื้ออำนวยต่อการอยู่ร่วมกันของสรรพชีวิต โดยการปลุกเร้าให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติและพฤติกรรมซึ่งใช้ระบบเคเอพี (KAP) โดย K (Knowledge) คือ การให้ความรู้ A (Attitude) การเปลี่ยนเจตคติ และ P (Practice) คือ การปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยอาศัยสื่อทุกชนิด ทั้งสื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ สื่อองค์กร และสื่อบุคคลที่เป็นผู้นำความเห็น รวมทั้งสื่อจัดแสดง เช่น พิพิธภัณฑ์ นิทรรศการ สื่อวัฒนธรรม เช่น จิตรกรรม สถาปัตยกรรม นาฏกรรม ดนตรี และเจาะลงไปในสถาบันย่อย เช่น ครอบครัว กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มกรรมการ กลุ่มเกษตรกร หรือผ่านผู้นำความคิดเห็น (opinion leader) ได้แก่ ครู พระ บิดามารดา ผู้ปกครอง และตัวแทนที่เป็นผู้อาวุโส หรือผู้มีหน้าที่ในชุมชน **ทั้งหมดนี้อยู่ในระบบของการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความรู้อย่างมีส่วนร่วม มิใช่การสื่อสารแบบสอนทางเดียวเหมือนในอดีต**

การวางแผนการสื่อสารที่ดีและมีองค์กรที่รับผิดชอบ เช่น การตั้ง “คณะกรรมการ ยุทธศาสตร์สื่อแห่งชาติ” จะช่วยประสานทุกหน่วยงานให้ทำงานร่วมกันในเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่ต่างคนต่างทำเหมือนในอดีต ตู้อุดมหายที่ประกอบด้วยหลายลิ้นชักในอาคารห้องชุดทำให้ต่างฝ่ายต่างอยู่ ต่างฝ่ายต่างทำ ต่างฝ่ายต่างรู้และไม่เคยพยายามจะเข้าใจคนอื่น จะไม่สามารถแก้ปัญหาขนาดใหญ่ของชาติที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและเลื่อนไหลไปเรื่อย ๆ ได้อีกต่อไป องค์กรที่รับผิดชอบจะทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการอบรมและการผลิตสื่อสร้างสรรค์ให้ทั้งองค์ความรู้และทักษะเพื่อนำหลักการผลิตสื่อสร้างสรรค์ไปสร้างข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ “ชีวิต” คือ การดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในโลก ขยายตนไปสู่ส่วนรวม มองเห็นโลกกว้าง เข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี

เมื่อต้นไม้ได้ปุ๋ย ก็จะได้เติบโตให้ร่มเงา สร้างความชุ่มชื้นให้แหล่งน้ำและอากาศ หล่อเลี้ยงระบบแห่งชีวิตต่อไปในลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุปัจจัยกับผลกระทบ ที่หมุนเวียนไปในระบบนิเวศของธรรมชาติ ระบบนิเวศสื่อ คือ สะพานเชื่อมร้อยความเหลื่อมล้ำของมนุษย์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ.

รายการอ้างอิง ■

Gillmore, D (2004) *We the People: Grassroots Journalism by the People, for the People*, O'Reilly Media

Neil Postman, “The Reformed English Curriculum.” in A. C. Eurich, ed., *High School 1980: The Shape of the Future in American Secondary Education*. Media ecology looks into the matter of how media of communication affect human perception, understanding, feeling, and value; and how our interaction with media facilitates or impedes our chances of survival. The word ecology implies the study of environments: their structure, content, and impact on people.

การเสวนาวิชาการ : แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เรื่อง

“ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม”

การลดความเหลื่อมล้ำ หมายถึง การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงความถูกต้อง ความยุติธรรม หรือความเป็นธรรม ในทางการศึกษา ก็คือ การให้โอกาสทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้และเติบโตตามศักยภาพ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและทางสังคมสามารถดำเนินการได้หลายช่องทาง ดังนี้

๑. รัฐกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมเด็กและประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่ด้อยโอกาส กลุ่มพิการ กลุ่มที่ขาดแคลนยากจน และกลุ่มที่อยู่ในเขตพื้นที่พิเศษ เช่น กลุ่มเด็กและประชาชนชาวเขา ชายขอบ ชายแดน ชาวเกาะ และกลุ่มในเขตพื้นที่เสี่ยง

- ให้มีโอกาสดังกล่าวที่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเหมือน ๆ กัน ไม่ว่าจะมาจากโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง หรือใหญ่ ไม่ว่าจะมาจากโรงเรียนในเมือง นอกเมือง หรือในชนบท

- ให้โรงเรียนได้รับงบประมาณ ปัจจัย และทรัพยากรการเรียนรู้ตามความเหมาะสมกับปัญหา ความต้องการ และบริบทของโรงเรียน

๒. โรงเรียนและครูได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพทั้งทางด้านการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

๓. โรงเรียนหรือสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งไปสู่การบรรลุผลตามเป้าหมายที่รัฐธรรมนูญกำหนด ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียน

- ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม

- ให้ได้รับการฝึกฝนให้เป็นคนดี มีระเบียบวินัย

- ให้มีความภูมิใจในชาติ รู้จักท้องถิ่นและชุมชน ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของตน

- ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน โดยจัดหลักสูตรให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความถนัดของตน

- ให้มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และผู้อื่น

๔. การมีฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้ในโลกยุคปัจจุบันที่สื่อและเทคโนโลยีมีอิทธิพลสูงต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

๕. ในแง่เศรษฐกิจ ควรมีการปรับกลไกของรัฐในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ให้มีความถูกต้อง เป็นธรรมมากขึ้น เช่น เรื่องระบบภาษี ระเบียบการบังคับใช้กฎหมาย ที่ดิน ที่ทำกิน

๖. ในด้านสื่อสารสนเทศและการสื่อสาร สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้มาก เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้คนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ที่คนทั่วไปสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกัน การใช้สื่อและการสื่อสารผ่านสื่อดังกล่าวก็สามารถทำให้เกิดปัญหาได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการจัดระบบสิ่งแวดล้อมทางข่าวสาร ให้การสื่อสารผ่านสื่อทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันโรค สามารถถอดถอนสิ่งที่เป็นพิษ และสามารถสร้างค่านิยมใหม่และสร้างสรรค์ธรรมาภิบาลในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

๗. ความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้นจากความแตกต่าง แต่ความแตกต่างก็เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ทำให้คนแต่ละคนมีเอกลักษณ์ของตน เราจึงควรภูมิใจในความแตกต่างที่เป็นธรรมชาติของตน การพัฒนาตนเองไปตามธรรมชาติและศักยภาพที่ตนมีจะช่วยให้เรามีการเจริญงอกงามไปตามธรรมชาติ ประเทศไทยและคนไทยไม่จำเป็นต้องเก่งที่สุด แต่ควรจะเป็นประเทศไทยและคนไทยที่มีความสุขที่สุด วิธีการพัฒนาที่ดีน่าจะเป็นการพัฒนาในแบบของการปลูกต้นไม้ให้เจริญเติบโตไปตามธรรมชาติ มิใช่เป็นการพัฒนาแบบการซื้อต้นไม้กระถางมาวางประดับตกแต่งสถานที่.

คำสั่งสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

ที่ ๑/๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสถาน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑

เพื่อให้การดำเนินการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสถาน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ของสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงแต่งตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

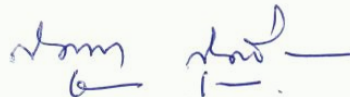
๑. ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์	ที่ปรึกษา
๒. ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ	ประธานคณะกรรมการ
๓. ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑิฑิต เอกจริยกร	คณะกรรมการ
๔. ศาสตราจารย์ ดร.ผลิน ภูัจจุณ	คณะกรรมการ
๕. รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แคมมณี	คณะกรรมการ
๖. ศาสตราจารย์สุกัญญา สุดบรรทัด	คณะกรรมการ
๗. นางสาวจินดารัตน์ โพธิ์นอก	คณะกรรมการและเลขานุการ
๘. นางสาวอารยา ถิรมงคลจิต	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

๑. ดำเนินการจัดการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสถาน ประจำปี ๒๕๖๑
๒. ติดต่อประสานงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง
๓. ประสานงานด้านอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

(ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ)
ประธานสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

คำสั่งสำนักบรรณศาสตร์และการเมือง
ที่ ๓ /๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสภา ประจำปี ๒๕๖๑

เพื่อให้การดำเนินการจัดทำรายงานการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสภา ประจำปี ๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ของสำนักบรรณศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงแต่งตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

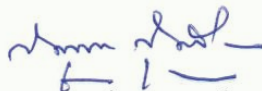
๑. ศาสตราจารย์ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ	ประธานคณะกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แคมมณี	คณะกรรมการ
๓. ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑิฑิต เอกจริยกร	คณะกรรมการ
๔. ศาสตราจารย์ ดร.ผลิน ภูจรรุณ	คณะกรรมการ
๕. ศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ทินกร	คณะกรรมการ
๖. ศาสตราจารย์ ดร.พรชัย ชุนหจินดา	คณะกรรมการ
๗. นางสาวจินดารัตน์ โพธิ์นอก	คณะกรรมการและเลขานุการ
๘. นางสาวอารยา ภิรมงคลจิต	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๙. นางสาวสนา เอกสิทธิ์	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐. นายศักดิ์ดา มหิทธิการ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

๑. ดำเนินการจัดทำรายงานการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสภา ประจำปี ๒๕๖๑
๒. ติดต่อประสานงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง
๓. ประสานงานด้านอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑

(ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ)
ประธานสำนักบรรณศาสตร์และการเมือง

ประมวลภาพ

ราชบัณฑิตยสภา

สำนักวรรณศาสตร์และการเมือง

<http://www.royin.go.th>

